

**GUVERNE INSTABILE, RISCURI ENERGETICE
ȘI CONCESIUNI MARITIME ÎN ROMÂNIA**

INSTITUTUL EUROPEAN
2024

Cuprins

Lista graficelor / 9

Lista tabelelor / 10

Lista abrevierilor / 11

Introducere / 13

Metodologia utilizată / 15

Încadrarea subiectului în domeniul relațiilor internaționale și studiilor europene / 17

Relevanța studiului și contribuția la literatura de specialitate / 22

Structura volumului / 25

Capitolul 1. Cadrul teoretic / 29

Introducere / 29

Definirea conceptelor-cheie / 29

Instabilitate guvernamentală / 30

Contracte de concesiune / 33

Ape teritoriale / 39

Efectele instabilității guvernamentale asupra securității energetice / 44

Nișa de cercetare / 58

Capitolul 2. Efectele instabilității guvernamentale asupra securității energetice / 61

Introducere / 61

Efectele economice ale instabilității guvernamentale / 62

Volatilitatea pieței energetice / 62

Limitarea investițiilor directe private / 64

Ineficiența energetică și destabilizarea balanței energetice / 68

Fenomenul sărăciei energetice / 70

Limitarea activităților de explorare, exploatare și producție de gaze naturale și țiței / 71

Efecte politice ale instabilității guvernamentale / 73

Diminuarea performanței politicilor energetice la nivelul Uniunii Europene / 74

Politicile de combatere a încălzirii globale la nivel național / 77

Efecte tehnologice ale instabilității guvernamentale / 78

Tranziția sectorului energetic către dezvoltarea tehnologiilor regenerabile / 79

Rețelele de aprovizionare cu petrol și gaze naturale / 81

Concluzii / 85**Capitolul 3. Posibile cauze alternative ale insecurității energetice / 87****Introducere / 87****Instabilitatea economică / 88****Vidul legislativ / 89**

Vidul legislativ și limitarea investițiilor directe private / 90

Vidul legislativ și exploatarea și producția de energie offshore / 93

Regimul fiscal neconform / 95**Interesele strategice divergente ale actorilor participanți pe piața energetică / 98****Variabilele intermediare între instabilitatea guvernamentală și securitatea energetică / 99****Cadrul analitic / 104****Concluzii / 105****Capitolul 4. Metodologia / 107****Introducere / 107****Selecția cazului / 108**

Tipuri de studii de caz / 111

România ca studiu de caz tipic / 114

Metoda de colectare a datelor / 117

Date secundare / 123

Analiza tematică deductivă / 124

Codare structurală / 127

Concluzii / 129**Capitolul 5. Analiza securității energetice a României / 131****Introducere / 131****Sectorul energetic românesc / 132**

Analiza sectorului energetic românesc între 1989-2007 / 132

Sectorul energetic al României între 2007-2020 / 136

Sectorul energetic al României după anul 2020 și confruntarea unor crize de anvergură / 142

O analiză a contractelor încheiate în apele teritoriale românești (1990-2023) / 148**România postcomunistă între stabilitate și instabilitate guvernamentală / 158****Concluzii / 164****Capitolul 6. Instabilitatea guvernamentală și contractele încheiate în apele teritoriale românești / 167****Introducere / 167****Contractele de concesiune / 168**

Relația dintre instabilitatea guvernamentală și contractele din apele teritoriale românești / 172

Instabilitatea guvernamentală și dimensiunea economică a sistemului energetic românesc / 174

Instabilitatea guvernamentală și dimensiunea tehnică: Operațiunile offshore / 182

Instabilitatea guvernamentală și dimensiunea securității energetice / 187

Concluzii / 190**Capitolul 7. Explicații alternative pentru contractele încheiate în apele teritoriale românești / 193****Introducere / 193****Cauzele alternative instabilității guvernamentale / 194**

Instabilitatea economică / 195

Instabilitatea legislativă / 197

Regimul fiscal / 200

Relația dintre cauzele alternative instabilității guvernamentale și contractele încheiate în apele teritoriale românești / 202

Instabilitatea economică și contractele încheiate în apele teritoriale românești / 202

Instabilitatea legislativă și contractele încheiate în apele teritoriale românești / 207

Regimul fiscal neconform și contractele încheiate în apele teritoriale românești / 213

Concluzii / 221**Capitolul 8. Climatul instituțional și contractele încheiate în apele teritoriale românești / 225****Introducere / 225****Calitatea instituțională și problemele conexe – elemente generale / 225**

Probleme multiple / 228

Relația dintre calitatea instituțională precară și contractele încheiate în apele teritoriale românești / 230**Concluzii / 238****Concluzii / 241**

Principalele rezultate / 242

Contribuția la literatura de specialitate / 249

Limitările studiului / 256

Direcții ulterioare de cercetare / 257

Bibliografie / 259**Anexă / 273**

Introducere

Instabilitatea guvernamentală este o caracteristică frecvent întâlnită în multe regimuri politice (Lam, Zhang & Zhang, 2020, Fernandes & Magalhães, 2016). Preocupările privind studierea instabilității guvernamentale derivă din polemice dezvoltate de-a lungul timpului în jurul definirii acestui concept (Hakimi, Boussaada & Karmani, 2022, Conrad & Golder, 2010). Aceste contradicții au apărut atât pe fondul echivalării eronate cu instabilitatea politică, cât și pe fondul dificultăților de configurare a coordonatelor în baza cărora poate fi încadrat (Hakimi, Boussaada & Karmani, 2022, Conrad & Golder, 2010, Pickering & Kisangani, 2022, Walther & Hellström, 2019). Dezbaterile academice despre acest concept se axează deseori pe identificarea și analiza impactului pe care instabilitatea guvernamentală îl generează asupra domeniilor de importanță strategică ale unui stat/ unei regiuni (Escribano & Valdés, 2017).

Cercetările anterioare au evidențiat că instabilitatea guvernamentală influențează sectorul energetic al unei țări, inclusiv nivelul său de securitate energetică (Azzuni & Breyer, 2017; Prontera, 2017). Stabilitatea guvernamentală a căpătat o importanță strategică în planul securității energetice regionale și internaționale, având în vedere efectele pe care instabilitatea le poate genera (Prontera, 2017). Rezultatele au scos în evidență trei tipuri de efecte asupra sectorului energetic: economice, politice și tehnologice.

Efectele economice se concentrează în jurul interacțiunii dintre instabilitatea guvernamentală și o serie de elemente definitorii pentru economia energiei unui stat precum: piață energetică; entități private abilitate să opereze în perimetrele de explorare, exploatare și producție de energie; cerere de energie vs. ofertă de energie; balanța de resurse energetice sau fenomenul sărăciei energetice (Fernandez, 2007; Nikkinen *et al.*, 2014; Magwedere & Marozva, 2023; O’Nolan & Reeves, 2018; Whitford, 2016). În funcție de aceste repere, principalele efecte economice identificate sunt: volatilitatea pieței energetice (Buchan, 2002; Fernandez, 2007; Nikkinen *et al.*, 2014; Strigunov *et al.*, 2022); blocarea investițiilor și descurajarea companiilor private în dezvoltarea unor proiecte de infrastructură energetică (Calderón *et al.*, 2014; Magwedere & Marozva, 2023; Müllner & Dorobantu, 2022); ineficiența energetică și destabilizarea balanței energetice (Al-Rashed & León, 2015; Berrios & McKinney, 2017; Woudhuysen, 2012); limitarea activităților de explorare, exploatare și producție de gaze naturale și țiței și favori-

zarea apariției sărăciei energetice (Bazilian *et al.*, 2013; Keil, 2013; Morgunova, 2020; Sovacool *et al.*, 2013).

Efectele de ordin politic se concentrează în jurul politicilor energetice adoptate la nivel național, regional și global (Erzurumlu & Gozgor, 2022; Szuleck *et al.*, 2016). Rezultatele teoretice evidențiază modul în care apariția unor crize guvernamentale și lipsa de coerență a factorilor guvernamentali favorizează diminuarea performanței sau chiar insuccesul implementării atât a politicilor energetice, cât și a politicilor de combatere a încălzirii globale (Siddi & Kustova, 2021; Judge & Maltby, 2017; Goldthau & Sitter, 2020; Szuleck *et al.*, 2016; Mansbridge, 2014). Legătura dintre instabilitatea guvernamentală și politicile energetice și repercusiunile care derivă sunt analizate pe două planuri: la nivel național și la nivelul Uniunii Europene (Giddens, 2015; Kulin & Sevă, 2021). Sunt identificate două repercusiuni de ordin politic: diminuarea performanței politicilor energetice și ineficiența politicilor de protecție a mediului și combatere a încălzirii globale (Procdrou, 2018; Hofmann & Staeger, 2019; Siddi & Kustova, 2021; Giddens, 2015; Kulin & Sevă, 2021).

Efectele tehnologice pun accent pe procesul de dezvoltare și operaționalizare a tehnologiilor specifice sectorului energetic, studiile de specialitate arătând că instabilitatea guvernamentală sporește nivelul de dificultate al acestui proces, sau chiar sistează materializarea cu succes a proiectelor de infrastructură critică energetică (Nolden, 2013; Ćetković & Buzogány, 2016; Stanič & Karbuz, 2021; Öge, 2021; Kirkham, 2022; Talipova, 2022). Pe aceste criterii, au fost identificate două efecte de ordin tehnologic ale instabilității guvernamentale, respectiv: limitarea tranziției sectorului energetic către tehnologiile regenerabile și energia verde și limitarea dezvoltării unor rețele de transport și distribuție a resurselor energetice (Afifi *et al.*, 2013; Öge, 2021; Kirkham, 2022; Skalamera, 2018; Talipova, 2022).

În pofida acestor abordări teoretice ce investighează maniera în care instabilitatea guvernamentală se reflectă în planul securității energetice a unei regiuni și a unui stat, există puține studii care analizează impactul instabilității guvernamentale asupra contractelor de concesiune încheiate în perimetrele offshore ale unui stat. Cercetarea acestui subiect este relevantă deoarece expune și argumentează rolul elementar pe care îl îndeplinește stabilitatea actului de guvernare în sfera valorificării resurselor naturale și a dezvoltării infrastructurii energetice naționale cu aportul unor entități concesionare. Este evidențiat modul în care Guvernul, *de jure* artizan al protejării și asigurării operațiunilor offshore de exploatare și producție de gaze naturale și țiței, poate deveni, în context de destabilizare și inconsecvență în adoptarea unor politici, o sursă generatoare de riscuri la adresa acestui segment al energiei naționale.

Acest volum își propune să umple acest gol din literatura de specialitate și să analizeze contractele încheiate în apele teritoriale românești. Întrebarea de cercetare care ghidează acest studiu este: Care sunt efectele pe care instabilitatea

gubernamentală le generează asupra concesiunilor încheiate în perimetrele offshore ale României din Marea Neagră?

Metodologia utilizată

Pentru a răspunde întrebării de cercetare, acest volum analizează cazul României. Această țară este un caz reprezentativ pentru populația țărilor din Europa Centrală și de Est datorită istoricului dovedit de instabilitate guvernamentală în perioada postcomunistă (BBC Country Profile, 2023; BTI Transformation Index, 2022). România a fost guvernată între decembrie 1989 și iunie 2023 de 19 cabinete (BTI Transformation Index, 2003 – BTI Transformation Index, 2022). Instabilitatea guvernamentală a fost identificată atât în perioada anterioară aderării României la Uniunea Europeană, cât și ulterior acestui moment. Astfel, în intervalul 1989 – 1 ianuarie 2007, la guvernarea României s-au aflat opt cabinete, a căror durată medie a fost de aproximativ doi ani și 137 zile (BTI Transformation Index, 2003 - BTI Transformation Index, 2008). După aderarea la Uniunea Europeană, până în iunie 2023, România a fost guvernată de 11 cabinete, cu o durată medie a mandatului de aproximativ un an și 114 zile (BTI Transformation Index, 2008 - BTI Transformation Index, 2022).

Alte particularități care susțin reprezentativitatea cazului României în raport cu populația selectată sunt: perioadele similare de tranziție a acestor state de la regimul comunist la democrație; ritmul de implementare a unor reforme pe plan economic, politic, tehnologic și energetic; apetența pentru aderarea la alianțe cu caracter economic și militar, majoritatea statelor demarând procesul de aderare la Uniunea Europeană și la Alianța Nord-Atlantică aproximativ în același timp; respectiv ritmul similar de reformare instituțională și democratizare (Conrad & Golder, 2010; Ecker & Meyer, 2015; Müller-Rommel *et al.*, 2004).

Un al doilea criteriu pentru selectarea cazului românesc se referă la variația identificată în privința dimensiunii guvernamentale. Pentru realizarea analizei este selectat cadrul temporal cuprins între ianuarie 2007 – reprezentând momentul aderării României la Uniunea Europeană - și 16 iunie 2023 – reprezentând momentul producerii rotativei guvernamentale între guvernul prezidat de Nicolae Ciucă (Partidul Național Liberal) și guvernul prezidat de Marcel Ciolacu (Partidul Social Democrat). Acest interval este ales dat fiind faptul că aderarea României la blocul comunitar european a constituit un punct de inflexiune în evoluția statului în plan economic (inclusiv energetic) și politic, iar producerea rotativei guvernamentale susține testarea în timp real, prin aplicarea unor metode specifice, a teoriilor rezultate cu privire la producerea instabilității guvernamentale (Conrad & Golder, 2010; Ecker & Meyer, 2015; Müller-Rommel *et al.*, 2004).

Cel de-al treilea criteriu este reprezentat de variațiile identificate în raport cu dimensiunea economică, legislativă, a regimului fiscal, a calității instituționale și dimensiunea energetică. În contextul pandemiei de COVID-19 și al izbucnirii

conflictului armat ruso-ucrainean în februarie 2022 în proximitatea regională a țării, au fost generate mutații la nivelul statului pe dimensiunea economică, fiscală și legislativă, prin prisma vulnerabilităților existente pe aceste segmente (European Commission, 2023; The World Bank - IBRD - IDA, 2023). Astfel de dinamici au fost identificate și în sectorul energetic al țării și, în mod particular, pe segmentul gestionării și valorificării resurselor de gaze naturale și țiței (Ilie, 2022; Irish, 2023). În perimetrele offshore ale României din Marea Neagră se regăsesc resurse importante de gaze naturale și țiței, pentru a căror exploatare Statul Român, neavând potențial propriu, se bazează pe contractarea unor companii private ce dețin infrastructura potrivită (Ilie, 2022; Irish, 2023). Cu aportul unor astfel de entități concesionare printre care se remarcă OMV Petrom, Black Sea Oil & Gas (BSOG) și Romgaz, România deține astăzi potențialul de a produce aproximativ 90% din necesarul de gaz (Irish, 2023). Aceste rezultate pe segmentul producției permit României să fie printre statele cel mai puțin dependente de importurile de gaze naturale din Federația Rusă, rezultat remarcat odată cu apariția crizei energetice la nivel european (Irish, 2023).

În vederea cercetării subiectului identificat, sunt analizate atât date primare ce rezultă din realizarea a 32 de interviuri semi-structurate, cât și date secundare obținute în urma consultării și interpretării unor rapoarte și documente oficiale ce se regăsesc la nivelul unor instituții/autorități naționale cu profil incident sectorului energetic. Interviuurile sunt susținute pe două planuri, național și internațional. Astfel, 28 de interviuri sunt realizate cu respondenți ce aparțin unor instituții și autorități românești abilitate pe sectorul energetic, companii energetice cu capital de stat, agenții de investiții și ministere de resort. Celelalte patru interviuri sunt susținute cu respondenți ce activează în cadrul unor companii energetice private cu capital străin. Interviuurile semi-structurate sunt realizate cu trei categorii distincte de respondenți. Prima categorie cuprinde factori decidenți / manageriali, persoane cu autoritate pe segmentul energetic românesc și reprezentanți ai unor companii energetice în România sau în străinătate (după caz). A doua categorie cuprinde experți pe diferite segmente ale sectorului energetic românesc și specialiști pe domeniul contractelor energetice încheiate la nivel național. Cea de-a treia categorie vizează pozițiile de execuție din cadrul entităților sus-menționate, fiind vizați respondenți precum: lucrători de la nivelul platformelor diferitelor companii ce operează în zona Mării Negre, responsabili pe zona juridică/consilieri juridici, responsabili pe segmentul fiscal, responsabili pe relații publice, responsabili pe direcții economice și responsabili pe segmentul relațiilor internaționale.

Colectarea datelor secundare vizează analiza unor documente oficiale obținute de la nivelul unor autorități precum: ANRE, ACROPO și companii energetice precum OMV Petrom, BSOG și Romgaz. Documentele accesate în acest scop conțin fie informații de interes public, care sunt publicate și pe site-urile oficiale ale instituțiilor menționate, fie informații nedestinate publicității, care au

fost prezentate în cadrul interviurilor de către respondenți, în sensul argumentării unor poziții adoptate raportat la subiectul cercetat.

Informațiile obținute în urma susținerii interviurilor semi-structurate sunt procesate și coroborate prin utilizarea analizei tematice deductive. Aplicarea acestei metode presupune mai întâi formarea, prin raportare la cadrul teoretic rezultat din revizuirea literaturii, a unui model teoretic predeterminat (Love & Corr, 2021; Proudfoot, 2022). La baza modelului predeterminat format pentru acest studiu se regăsesc cele trei categorii de efecte ale instabilității guvernamentale asupra sectorului energetic identificate la nivel teoretic, cele patru elemente cauzale alternative care determină producerea aceluiași efecte și o variabilă intermediară care moderează pozitiv/ negativ mecanismele cauzale identificate (Love & Corr, 2021; Proudfoot, 2022).

Toate aceste elemente care alcătuiesc modelul teoretic predeterminat permit extragerea a șase teme/ modele din datele culese din interviuri, centrate în jurul obiectivului cercetării (Harrison *et al.*, 2020; Vaughn & Turner, 2015). Aceste teme sunt reprezentate de: instabilitate guvernamentală, instabilitate economică, vid legislativ, regim fiscal, strategii divergente și climat instituțional. Având în vedere că modelul teoretic rezultat identifică și expune o serie de efecte generate de instabilitatea guvernamentală asupra dimensiunii economice, politice și tehnologice a securității energetice unui stat/ a unei regiuni, sunt construite anumite expectanțe cu privire la validitatea și actualitatea acestor efecte și asupra sectorului energetic românesc și, în mod particular, asupra contractelor energetice încheiate de către România cu țere părți.

Metoda de analiză presupune, ulterior, aplicarea codării de tip deductiv și structural la nivelul informațiilor culese din interviuri (Braun & Clarke, 2006; Vaughn & Turner, 2015). Acest lucru implică stabilirea unui set de coduri a priori care să fie aplicate datelor primare și secundare obținute (Braun & Clarke, 2006; Vaughn & Turner, 2015), respectiv etichetarea unor date ce se anticipează a fi oferite în cadrul răspunsurilor (Boyatzis, 1998; Love & Corr, 2021).

Răspunsurile oferite de intervievați sunt integrate, coroborate și analizate ținând cont de schema de codare formulată pentru acest studiu (vezi capitolul 4). În urma revizuirii datelor, aplicării codurilor stabilite la nivelul informațiilor culese din interviuri și a verificării acestora, sunt validate toate cele șase teme extrase în baza cadrului teoretic, rezultând o serie de elemente care nuanțează și completează teoriile existente cu privire la subiectul cercetat, acestea fiind prezentate în secțiunile următoare.

Încadrarea subiectului în domeniul relațiilor internaționale și studiilor europene

Subiectul acestui volum se încadrează în domeniul relațiilor internaționale și al studiilor europene din câteva motive. Primul dintre acestea este natura

transfrontalieră a apelor teritoriale. În cadrul prezentului studiu, apele teritoriale românești reprezintă o parte componentă a obiectului cercetării, fiind vizată cu precădere dimensiunea geo-economică, strategică și de securitate. Aceste dimensiuni sunt identificate în privința apelor teritoriale, pe fondul configurației geografice pe care acestea le implică, reprezentând zone de intersecție pentru interesele mai multor țări atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere al securității statale (Frei, 2018; Harrould-Kolieb, 2020). Din acest considerent, definirea apelor teritoriale și delimitarea drepturilor actorilor statali și/sau non-statali raportat la acestea reprezintă elemente ce se înscriu în registrul dreptului internațional, relațiilor externe, diplomației și negocierilor internaționale, cu atât mai mult cu cât au constituit sursele unor polemici inter-statale încă de la începutul secolului al XVII-lea (Chandra & Morss, 2022; Frei, 2018; Harrould-Kolieb, 2020; Monaco & Prouzet, 2015).

România este un stat cu acces strategic în Marea Neagră, pentru care apele teritoriale reprezintă atât un bazin la nivelul căruia se regăsesc resurse economice vitale, cât și un punct de interes în politica de securitate regională și internațională (Strating, 2019; Stevenson, 2020). Dată fiind importanța strategică a regiunii Mării Negre, plurivalența statelor riverane acestei mări, precum și interesele divergente ale acestora vizavi de exploatarea resurselor existente, dar și de potențialul geo-strategic pe care îl prezintă, reglementarea regimului juridic al apelor teritoriale românești a avut un rol decisiv (Guvernul României, 2016). Din acest considerent, la nivel național a fost adoptată Legea nr. 17/1990 care abordează definiția apelor teritoriale și reglementează regimul juridic al acestora, dar și al altor zone precum: zona contiguă, zona economică exclusivă, platoul continental etc., în conformitate cu dispozițiile LOSC, ratificată de România prin Legea nr. 110/1996 (Guvernul României, 2016; Legea nr. 17/1990, actualizată 2022).

Delimitarea drepturilor și obligațiilor actorilor statali / non-statali angrenați în activități la nivelul apelor teritoriale românești a influențat considerabil dimensiunea concesiunilor care se încheie în aceste perimetre între Statul Român și diferite entități, al căror obiect vizează valorificarea resurselor existente în scop economic și de securitate (Frei, 2018; Harrould-Kolieb, 2020; Chandra & Morss, 2022; Legea nr. 17/1990, actualizată 2022). Această influență este reflectată în prezentul studiu de rezultatele empirice cu privire la dinamica parteneriatelor încheiate în perimetrele offshore de către Statul Român cu anumite entități private cu capital de stat și străin (vezi capitolele 6, 7 și 8). În conformitate cu rezultatele obținute, România este în prezent parte contractantă în cadrul a trei contracte de concesiune, care încadrează o serie de proiecte de infrastructură critică demarate în apele teritoriale în scopul extinderii potențialului național de explorare, exploatare și producție de gaze naturale și țiței (vezi capitolul 6).

Primul parteneriat, încheiat între OMV Petrom și Romgaz, presupune o participație de 50% pentru fiecare companie și vizează proiectul de infrastructură energetică Neptun Deep (OMV Petrom 2023; Depuy, 2023; Offshore Technology,

2023; Financial Intelligence, 2018). Rezultatele arată că operaționalizarea acestui proiect are un impact însemnat în planul dezvoltării industriei extractive și de producție românești și implicit, al întăririi nivelului de securitate energetică (OMV Petrom 2023; Depuy, 2023; Offshore Technology, 2023; Financial Intelligence, 2018).

Un al doilea parteneriat este încheiat între Statul Român și compania Black Sea Oil & Gas (BSOG) și încadrează un proiect de infrastructură critică operaționalizat în anul 2022, prin intermediul căruia entitatea privată produce un miliard m³ de gaze naturale din perimetrele offshore românești (BSOG Group, 2023). Ultimul contract de concesiune identificat încadrează un proiect de dezvoltare a turbinelor eoliene offshore, inițiat în anul 2022, care nu este încă operațional și care vizează dezvoltarea de capacități eoliene offshore instalate până în anul 2035 (Dan, 2023; Energy Policy Group, 2023; Ministerul Energiei, 2023; Nicuț, 2023).

Parteneriatele încheiate în apele teritoriale românești prezintă importanță strategică și au implicații semnificative atât în planul securității energetice a României, cât și în planul securității energetice europene (Bocse, 2020; Ministerul Energiei, 2019; Maiorano, 2022). Aceste implicații au rezultat cu precădere în contextul crizei energetice survenite pe fondul războiului dintre Federația Rusă și Ucraina și al provocărilor subsecvente la adresa stabilității pieței energetice europene, moment la care evoluția și punerea în aplicare a celor trei concesiuni a prins un contur distinct (Jonek-Kowalska, 2022; Radulescu *et al.*, 2023; Zhu, Deng & Hu, 2023). În acest context, au fost adoptate măsuri și politici energetice subsumate accelerării proiectelor aflate în curs de implementare, dar și deblocării unor etape aferente Neptun Deep și proiectului de eoliene offshore (vezi capitolul 6). Politicile au fost adoptate cu scopul de a minimiza impactul asupra pieței energetice din România, de a absorbi șocurile produse într-o perioadă de consum energetic ridicat, de a crește nivelul rezilienței infrastructurii critice energetice și de a menține accesibilitatea prețurilor la energie pentru consumatorul final (Jonek-Kowalska, 2022; Radulescu *et al.*, 2023).

În baza acestor considerente și având în vedere că o parte dintre măsurile adoptate pentru protejarea sectorului energetic național în contextul crizei europene sunt centrate în jurul concesiunilor din apele teritoriale românești, dar și faptul că la nivelul acestor perimetre se derulează activități esențiale pentru securitatea energetică europeană, subiectul prezentei cercetări este relevant pentru domeniul relațiilor internaționale și studiilor europene.

Cel de-al doilea motiv vizează impactul pe care instabilitatea guvernamentală îl generează asupra politicii externe a României și a acordurilor internaționale. Rezultatele cercetării au evidențiat că o mare parte dintre repercusiunile instabilității guvernamentale asupra concesiunilor energetice sunt centrate în jurul diminuării nivelului de încredere al partenerilor internaționali în raport cu statul, al limitării fluxurilor de investiții ce afectează ritmul de evoluție a proiectelor

energetice, al descurajării companiilor private de a demara proiecte, al dezechilibrării pieței energetice interne și al afectării entităților ce operează la nivelul pieței (Bernanke, 1983; Calderón *et al.*, 2014; Dixit & Pindyck, 1994; Ferderer, 1993; Müllner & Dorobantu, 2022; North *et al.*, 2012; O’Nolan & Reeves, 2018). În acest tablou al mecanismelor cauzale identificate între instabilitatea guvernamentală și dezvoltarea economică a statului cu aportul unor investitori străini, un rol important este îndeplinit de componenta negocierilor internaționale (Pablo-Romero *et al.*, 2019; Saccone, 2017; Strielkowski *et al.*, 2020).

În contextul instabilității guvernamentale se creează incertitudine cu privire la direcțiile pe care entitățile concesionare trebuie să le urmeze în scopul realizării unor proiecte de infrastructură energetică, dar și cu privire la condițiile contractuale strâns legate de gestionarea resurselor (vezi capitolul 6). Aceste elemente devin subiectul unor negocieri între companii și guvern, care se soldează de cele mai multe ori cu rezultate nefavorabile statului, din cauză că un guvern instabil este mai puțin fiabil în procesul de negociere și, dată fiind capacitatea administrativă diminuată, mai puțin eficient în procesele de soluționare a unor eventuale dispute (vezi capitolul 6).

Aceste elemente fac referire la dinamica raporturilor dintre țara-gazdă, entitățile private și statele terțe, respectiv la simbioza identificată între stabilitatea guvernamentală a statului, legitimitatea acestuia în mediul extern și capacitatea de a se angrena în negocieri internaționale în scop geo-strategic și economic, fiind subliniat modul în care politica internă a unui stat influențează relațiile externe (Bocse, 2020; Rühle, 2012; European Commission, 2015; Filis & Leal-Arcas, 2023).

Un al treilea motiv pentru domeniul de referință vizează impactul pe care instabilitatea guvernamentală îl generează asupra capacității statului de implementare a politicilor energetice europene și de aliniere a sectorului energetic românesc la normele și standardele comunitare. Aderarea României la Uniunea Europeană în 2007 a însemnat și interconectarea pieței energetice naționale cu cea europeană, respectiv implementarea unor politici sustenabile pentru dezvoltarea economică a țării concomitent cu asigurarea nivelului de securitate energetică (Bocse, 2020; Rühle, 2012; European Commission, 2015; Filis & Leal-Arcas, 2023). Începând cu același an, piața energetică românească a depins din ce în ce mai mult de transformările tehnologice, susținute de prețurile ridicate ale energiei și de subvențiile din bugetul public, care au determinat o creștere a producției de energie (European Commission, 2015; Bocse, 2020; Ministerul Energiei, 2019).

La nivel empiric a rezultat un impact major pe care instabilitatea guvernamentală îl generează asupra dezvoltării tehnologiilor regenerabile, dezvoltării parteneriatelor în domeniul extractiv și implementării politicilor de combatere a încălzirii globale și protecție a mediului (vezi capitolul 6). Acest rezultat este relevant cu atât mai mult cu cât, în ultimii ani, la nivelul Uniunii Europene au fost demarate eforturi de accelerare a politicilor climatice și de mediu care se concentrează pe reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) și promovarea ener-

giilor curate (Bocse, 2020; Rühle, 2012; European Commission, 2015; Filis & Leal-Arcas, 2023).

Aceste direcții sunt definite ca prioritare la nivelul statelor membre în scopul reechilibrării mix-ului energetic european și al reducerii dependenței de importurile de hidrocarburi din Federația Rusă (Bocse, 2020; Rühle, 2012; European Commission, 2015; Filis & Leal-Arcas, 2023). În vederea atingerii acestor obiective, la nivelul UE au fost prevăzute politici energetice direcționate către dezvoltarea unor sistem european energetic durabil, creșterea competitivității și a eficienței energiei regenerabile cu scăderi semnificative ale costurilor, reducerea emisiilor de GES în sectorul energetic, inclusiv creșterea eficienței energetice și introducerea unui preț global al poluării (Bocse, 2020; Rühle, 2012; European Commission, 2015; Filis & Leal-Arcas, 2023).

Pe cale de consecință, la nivelul României au fost demarate procese de aliniere a sectorului energetic la standardele și obiectivele comunitare în materie de energie regenerabilă, reducerea emisiilor de CO₂ și noxe și protecția mediului înconjurător (European Commission, 2015; Filis & Leal-Arcas, 2023; Mata Pérez, Scholten & Smith Stegen, 2019). În România, în primii ani de la aderare, dezvoltarea tehnologiilor regenerabile s-a realizat într-un ritm alert, conducând la rezultate remarcabile, ce au poziționat statul în primele poziții în rândul țărilor UE din punct de vedere al contribuției surselor regenerabile la mix-ul energetic național (Aceland *et al.*, 2017; Davidescu *et al.*, 2018; Gökgöz & Güvercin, 2018; Radovanović, Filipović & Pavlović, 2017). Mai mult, prin prisma investițiilor mari pe care Guvernul le-a direcționat în tehnologiile regenerabile și, în special, în dezvoltarea surselor de energie eoliană, solară și hidro, eficiența energetică a României a crescut foarte mult, ajungând în 2013 și 2014 să se situeze printre primele poziții la nivel comunitar și să reducă într-un procent important dependența de importurile de hidrocarburi (Gökgöz & Güvercin, 2018; Su *et al.*, 2020; Werner *et al.*, 2012).

Această situație s-a schimbat radical începând cu anul 2014 când sectorul energiei verzi al României a cunoscut o stagnare, urmată de o involuție semnificativă, ambele situații fiind determinate de inconsecvența și neconformitatea politicilor energetice adoptate la acel moment de către titularii unor portofolii cu incidență în sectorul energiei verzi (vezi capitolele 6, 7). La nivel empiric sunt identificate diferențe substanțiale între perioada 2007-2014 când infrastructura eoliană și solară a României a crescut exponențial, datorită eficienței politicilor și fluxurilor de finanțare de care au beneficiat investitorii și perioada 2014-2022 când sursele regenerabile de energie au fost mai degrabă abandonate (vezi capitolul 6). Rezultatele cercetării arată că, deși strategia UE pentru dezvoltarea tehnologiilor regenerabile a fost menținută sau chiar extinsă după anul 2014, în România s-a produs o ruptură în ceea ce privește implementarea și transpunerea obiectivelor comunitare în domeniul energetic național, prin formularea de către anumiți factori guvernamentali a unor politici pe segmentul energiei verzi fără